

KINALI KEKLİKLERİN (ALECTORIS CHUKAR) ÖTÜŞLERİNİN ANLAMI

Aynur ÖZKAN¹, Çağrı Özgür ÖZKAN^{2*}, Mustafa ŞAHİN²

¹Milli Eğitim Bakanlığı, Kahramanmaraş İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Kahramanmaraş/ Türkiye

²Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Kahramanmaraş/ Türkiye

* Sorumlu Yazar: cagri@ksu.edu.tr

Geliş (Received): 05.04.2021

Kabul (Accepted): 07.06.2021

ÖZET

Bu çalışmada, kanatlı av hayvanlarından birisi olan kınalı kekliklerin (*Alectoris chukar*) yaşam evrelerinde ve günlük yaşantılarında kullanmış oldukları seslerin anlam içerikleridir. Özellikle hayvanların genel olarak kullandığı ses, tehlike anındaki sesi, yem bulduğu andaki sesi, neşelendiği andaki sesi, çiftleşme döneminde eş bulmak ve kur yapmak için kullandığı ses, kendi aralarında hem eş tercihi hem de habitatta sınır belirleme ile sürü liderliği için kavga ettikleri andaki ses, yem buldukları anda diğer arkadaşlarını veya yavrularını çağırmak için kullandıkları sesler ve predatörlerini gördükleri anda çıkarmış olduğu sesler hakkında araştırma yapılmıştır. Çalışmanın materyalini, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'ne bağlı Yaban Hayvanı Üretim İstasyonları ile Kahramanmaraş merkez ve ilçelerinde bulunan avcılık derneklerinde kayıtlı avcılara yapılan anket çalışması sonuçları kullanılmıştır. Kınalı kekliklerin yem buldukları zaman çıkardıkları sesin yaş grupları, kekliğin cinsiyeti, deneklerin eğitim durumu ile avcılık belgesi sahibi olması, kurak avı bilgisinin olması, keklik besleyip beslemediği ve ilk ötmeye başladıkları ses dikkate alındığında ağırlıklı olarak "VıtVıt" ve "Gakgubak" olduğu görülmüştür. Çalışmada kınalı kekliklerin predatörlerini gördükleri zaman çıkardıkları sesin deneklerin avcılıkla olan ilgisi dikkate alındığında ağırlıklı olarak "Vıçço" ve "Gakgubak" olduğu görülmektedir. Kınalı kekliklerin kur yaparken (eş ararken) çıkardıkları sesin deneklerin avcılıkla ilgili belge sahibi olması dikkate alındığında ağırlıklı olarak "VıtVıt" ve "Gakgubak" olduğu, kendilerine has olan sesin ise ağırlıklı olarak "Gakgubak" olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kınalı Keklik, Yaban Hayvanı, Ses, Avcı, Kurak Avı

THE MEANING OF THE OVERSEAS OF *ALECTORIS CHUKAR*

ABSTRACT

The aim of in this study, the meaning content of the sounds used by the red partridge (*Alectoris chukar*), one of the winged game animals, in their life stages and their daily lives. Especially the sound used by the animals in general, the sound at the time of danger, the sound at the time of finding feed, the sound at the time of cheering, the sound they use to find and mate during mating, the sound at the time they fight for herd preference and habitat boundary determination and herd leadership, research was conducted on the sounds that they used to call other friends or off spring when they found feed and the sounds they made when they saw their predators. Material of the study, T.C. The Ministry of Agriculture and Forestry, General Directorate of Nature Conservation and National Parks, Wild Animal Production Stations and hunting associations in Kahramanmaraş center and districts established a survey conducted hunters registered. When the chukar partridges find bait, the age groups of the sound they make, the gender of the partridge, the educational status of the subjects and the hunting certificate, the fact that they have the knowledge of arid prey, whether they feed the partridge and the sound they start to sing are mainly "VıtVıt" and "Gakgubak". In this study, when the predators of the henna partridges were seen, the sound they made when taking into consideration the relevance of the subjects to the hunting was observed to be mainly "Vıçco" and "Gakgubak". Considering the fact that the hatched partridges were courting (hunting for spouses), the subjects had a document about hunting, it was seen that "VıtVıt" and "Gakgubak" were predominantly. The unique sound of the henna partridges was predominantly "Gak Gubak".

Key Words: *Alectoris chukar*, Wild Animal, Sound, Hunter, Arid Hunt

GİRİŞ

İnsanlar daima doğa ile birlikte yaşamışlardır. Hayvanları yiyecek, giyecek ve kendilerine yardımcı olarak kullanmışlardır. Bu davranışın zaman içinde dile ve kültüre etkisi olmuştur (Sağlam, 2015). İnsanlar ile hayvanlar arasındaki etkileşimin artmasıyla, hayvanların birçok özellikleri araştırılmaya başlanmış ve gösterdikleri davranış biçimleri araştırmacılar tarafından önemli bir araştırma konusu olmuştur (Akbaş, 2013).

İnsanoğlu tarihin birçok evresinde, ihtiyaçları doğrultusunda hayvanlarla etkileşimde bulunarak, onları avlamış, avladığı hayvanları izlemiş ve onların davranışlarını istemsiz olarak kontrol etmeye başlamışlardır. Böylece amaçları doğrultusundaki hayvanları evcilleştirmeye başlamışlardır (Slater, 1989).

Hayvanlar ile insan arasında oluşan etkileşimler hayvanların verimi üzerine çok etkilidir. Demografik özellikler, hayvanların zihin yeteneklerine ilişkin kanıtlar, dini ve kültürel inanışlar, değerler ve normlar hayvan bakıcılarının hayvanlara yönelik tutum ve davranışlarını etkiler (Bozkurt ve ark., 2013; Serpell, 2004). İnsanlar ile hayvanların birbirini tanımları için karşılıklı temas çok önemlidir. Duyu organları ile iletişimleri sağlanabilir. Bu iletişimin pozitif olması gerekmektedir. Örneğin, hayvanlara bazı sesleri kullanarak seslenme, onları ödüllendirme gibi farklı başlıklar altında incelemek mümkündür (Waiblinger ve ark., 2006).

Gerek yazılı kayıtlar gerekse kültürümüzde yapılan incelemelerin kayıtlarında keklikten ilk defa Aristoteles M.Ö. 322 yılında bahsetmiş ve kültürümüzde de keklik, şarkılarda, türkülerde ve folklorik çalışmalarda yerini almıştır (Woodard ve ark., 2003; Anonim, 2014).

Dünyada bilinen 9600 adet kuş türü bulunmaktadır. Bunlardan biriside kekliktir. Kekliklerin bazıları evcilleştirilmiş bazıları ile yabani olarak yaşamlarına devam etmektedir. Çoğunlukla renkli, hoş görünüşleri ve sesleri ile bilinirler (Robbins, 1998; Brooks, 1992). Kınalı keklik özellikle insanlar tarafından sevilen ve beslenen bir kuş türü olup, kayalık ve sarp arazileri habitat olarak seçerler. Ancak entansif olarak yetiştirildikleri için Türkiye’de av turizminde önemli bir yeri vardır. Kınalı keklikler hem bitkisel hem de hayvansal kaynaklı gıdalarla beslendikleri için omnivor hayvanlardır (Başlar ve Şahin, 1993; Kaya ve ark., 2006).

Kekliklerin çok seri ve sert kanat vuruşları vardır. İlk havalanmaları sırasında “trrrr” şeklinde kanatları ses çıkarırken dikine uçarak havalanır. Sonrasında yatay uçuşa geçerek ara sıra kanat çırparak uçmaya devam eder. Erkek kınalı keklikler yerinden fırlarken “vıjjık-vıjjık-cık cık” şeklinde ses çıkarırlar. Sürülerini toplamak için sürü liderleri “kak kak kak kuvak”, “kak kuvak” diye öterler. Kınalı kekliklerde erkek olanların sesleri dişilere nazaran daha tok çıkar. Yerde hızlı yürüyerek uzaklaşırlar. Ayrıca, ağır geçen kış şartlarından korunmak için ılıman yere doğru sökün adı verilen bir göç yaparlar. Kınalı kekliklerin ortalama 8 yıl kadar yaşadığı da bilinmektedir (Turan, 1990; Demirsoy, 1992).

MATERYAL VE METOD

Çalışmanın materyalini, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’ne bağlı Yaban Hayvanı üretim İstasyonları ile Kahramanmaraş ili Merkez ve ilçelerinde bulunan avcılık derneklerinde kayıtlı avcılara yapılan anket çalışması oluşturmuştur.

Çalışma mülga T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nden 13.12.2017 tarih ve 43199922-445.05-267518 sayılı yazıları ile alınan izin kapsamında anket çalışması, 8 farklı bölgede 50 deneğe uygulanmış ve çeşitli gözlemler ile yapılmıştır.

Yaban hayvanı üretim merkezleri ve avcılar kulüplerinde yapılan görüşmeler, anket çalışmaları ve hayvanların davranışlarına yapılan gözlemler neticesinde elde edilen sözlü ve yazılı veriler oluşturmuştur. Sözlü materyaller not tutarak, inceleme yapılan yaban hayvanı üretim merkezlerinde hem üreticilerle hem de avcılarla yapılan sohbetlerden elde edilen verilerdir.

İstatistik Analizler

Bu çalışmada kınalı kekliklerle ilgili toplam 8 bölgeden 50 deneğe uygulanan ankete ait veri setine Ki-kare bağımsızlık testi uygulanmıştır. Ayrıca, her bir soruya ait frekans tabloları oluşturulmuştur.

ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Araştırmanın hedef türü sülüngiller familyasından kınalı kekliktir (*Alectoris chukar*). Kınalı kekliklerinin yaşam evrelerinde ve günlük yaşantılarında kullanmış oldukları seslerin anlam içeriğine ait bir çalışma olmuştur. Kınalı kekliklerin sesleri sayısız ve değişkendir. Olası bir tehlike anında, sosyal iletişim kurmak isterken veya cinsel olarak türün devamlığı konuları

bunlara örnek olabilir. Kıvalı kekliklerin ötüşleri ve anlamları ile ilgili anket çalışması frekans tabloları aşağıda sıra ile verilmiştir. Bunlar;

Çizelge 1. Deneklerin yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş Grupları	n	Yüzde	Kümülatif
18-27 yaş	2	4	4.1
28-37 yaş	15	30	34.7
38-47 yaş	12	24	59.2
48-57 yaş	11	22	81.6
57 ve üzeri yaş	10	20	100
Toplam	50	100	100

Çizelge 1 de deneklerin yaş aralığı verilmiştir. Çalışmaya katılan deneklerin yaş aralığı 18-57 yaş aralığında olup, daha çok orta yaş grupları çalışmaya katılmışlardır. Kahramanmaraş ilinde bulunan Tarım ve Orman Bakanlığı, XV. Bölge Müdürlüğü Kahramanmaraş İl Şube Müdürlüğü kayıtlarında da avcı profilleri yaş aralığı bu rakamları doğrular niteliktedir. Ayrıca, Türkiye'nin avcı potansiyeli üzerine yapılan başka bir çalışmada avcılarının yaşları değerlendirildiğinde 25-35 yaş grubunun (%48.88) ağırlıkta olduğu belirlenmiştir. (Büyükkıran, 2018).

Çizelge 2. Deneklerinin cinsiyet durumları

Cinsiyet	n	Yüzde	Kümülatif
Erkek	44	88	89.6
Kadın	6	12	100
Toplam	50	100	

Araştırmaya katılan deneklerin cinsiyet dağılımlarına (Çizelge 2) bakıldığında, %88 erkekler oluştururken %12'sini kadınlar oluşturmaktadır. Bu çalışma ile avcılığın daha çok erkekler için bir tutku olduğu ve "avcılık erkek işidir" sözünün açılması niteliğinde olduğunu göstermektedir.

Çizelge 3. Deneklerin eğitim durumları

Eğitim Durumu	n	Yüzde	Kümülatif
Okuryazar Değil	3	6	4.3
İlkokul	15	30	36.2
Ortaokul	13	26	63.8
Lise	11	22	85.1
Üniversite ve Lisansüstü	8	16	100
Toplam/ Total	47	94	

Araştırmaya katılan deneklerin eğitim durumları (çizelge 3) ilkokul, ortaokul ve lise gruplarında yoğunluk göstermektedir. Büyükkıran (2018) tarafından yapılan çalışmada avcılarının eğitim profilleri incelenmiştir. Avcıların eğitim seviyelerinin ise Lise (%38.79), Lisans (%22.33) ve Meslek Yüksek Okulu (%21.81) ağırlıklı olduğu anlaşılmıştır.

Çizelge 4. Araştırmaya katılan deneklerin mesleki durumları

Meslekler	n	Yüzde	Kümülatif
Yetiştirici	1	2	2.2
Çiftçi	10	20	21.7
Memur	7	14	34.8
Emekli	11	22	56.5
Diğer	21	42	100
Toplam	50	100	

Araştırmaya katılan deneklerin çoğunluğunu diğer grupta bulunan meslekler oluşturmuştur (çizelge 4). Bunu sırasıyla emekli (%22), çiftçi (%20), memur (%14) ve yetiştiriciler (%2) takip etmiştir. Büyükkıran (2018) tarafından yapılan bir çalışmada Türkiye genelindeki avcılarının büyük bir bölümünün işçi (%28.10) ve serbest meslek (%18.36) sahibi oldukları belirlenmiştir.

Çizelge 5. Araştırmaya katılan deneklerin avcılık belgesi durumları

Avcılıkla ilgisi	n	Yüzde	Kümülatif
Belgeli	30	60	59.6
Belgesiz	20	40	100
Toplam	50	94	

Çizelge 5'e bakıldığında deneklerin çoğunluğunun avcılık belgesi bulunmaktadır. Kahramanmaraş ilinde bulunan Tarım ve Orman Bakanlığı, XV. Bölge Müdürlüğü Kahramanmaraş İl Şube Müdürlüğü kayıtlarında da her yıl 4915 sayılı Karar Avcılığı Kanuna Muhalefet kabahatinden dolayı kesilen cezalar il genelinde halen avcılık belgesi olmayan avcılarında avcılık yaptıklarını doğrulamaktadır.

Çizelge 6. Araştırmaya katılan deneklerin kınalı keklikleri tek/çift besleme durumları

Kınalı Keklik Besleme Durumları	n	Yüzde	Kümülatif
Tek	18	36	37
Çift	32	64	100
Toplam	50	100	

Deneklerin %32'si kınalı keklikleri çift olarak besledikleri (çizelge 6) görülmektedir. Stokes (1961) yapmış olduğu çalışmada kekliklerin sosyal ses ve davranışlarını incelemiştir. Çalışmasında kekliklerin doğada sürüler halinde dolaştıkları ancak, avcılarının keklikleri bireysel olarak beslediklerini bildirmiştir.

Çizelge 7. Araştırmaya katılan deneklerin kınalı kekliklerin ilk ötüşleri hakkındaki bilgisi

İlk ötüş sesi	n	Yüzde	Kümülatif
Vıt Vıt	21	42	45.2
Gak Gubak	18	36	83.3
Vıçco	7	14	95.2
Gavvuk	4	18	100
Toplam	50	100	

Deneklerin büyük çoğunluğu kınalı keklikleri ilk seslerinin (çizelge 7) Vıt Vıt ve Gak Gubak olduğunu söylemektedirler. Kekliklerin beslenirken tepelerinde bir şahin ve diğer predatör

kuşları gördüklerinde gırtlaklarından “kerrrr” sesini çıkarttıkları eğer predatör kuş yakın değilse çömeldikleri eğer yakınsa hemen üzerlerini örtmek için başka bir alana uçmaya çalıştıkları, predatör kuşların eğer uzaklaşmaya başlamışsa gözden kaybolana kadar rahatlama alarmı olarak “kwerrr” sesi verdikleri çeşitli araştırmacılar (Stokes., 1961 ve Marler., 1955) tarafından bildirilmiştir.

Çizelge 8. Araştırmaya katılan deneklerin kınalı keklüklerin kendilerine has olan sesi

Kınalı Keklik Sesi	n	Yüzde	Kümülatif
Vıt Vıt	-	-	
Gak Gubak	39	78.	95.1
Vıçco	2	4	100
Gavvuk	-	-	
Toplam	41	82,0	

Çizelge 8’de görüldüğü üzere çalışmaya katılan deneklerin büyük çoğunluğu kınalı keklüklere has sesin Gak Gubak olduğunu ifade etmişlerdir.

Çizelge 9. Araştırmaya katılan deneklerin kınalı keklüklerin neşelenme sesi tespiti

Neşelenme sesi	n	Yüzde	Kümülatif
Vıt Vıt	14	28	28.2
Gak Gubak	20	40	71.8
Vıçco	10	20	89.7
Gavvuk	6	12	100
Toplam	50	100	

Kınalı keklüklerin neşelendiği zamanki sesinin yoğun olarak Gak Gubak olduğu tespiti çizelge 9’da da görülmektedir.

Çizelge 10. Araştırmaya katılan deneklerin kınalı keklüklerin kur sesi tespiti

Eş Arama(kur yapma) sesi	n	Yüzde	Kümülatif
Vıt Vıt	12	24	25.6
Gak Gubak	16	32	59.0
Vıçco	10	20	76.9
Gavvuk	12	24	100
Toplam	50	100	

Çizelge 10’a bakıldığında deneklerin %32’sinin kınalı keklükleri çiftleşme döneminde eş arama sesini Gak Gubak olduğunu bildirmişlerdir.

Çizelge 11. Araştırmaya katılan deneklerin kınalı keklüklerin kavga sesi tespiti

Kavga sesi	n	Yüzde	Kümülatif
Vıt Vıt	8	16	13.9
Gak Gubak	8	16	27.8
Vıçco	12	24	50
Gavvuk	22	44	100
Toplam	50	100	

Çalışmaya katılan deneklerin %44’ü kınalı keklüklerin kavga anında ki çıkarmış oldukları sesinin Gavvuk olduğunu (çizelge 11) bildirmiştir.

Çizelge 12. Araştırmaya katılan deneklerin kınalı kekliklerin yem buldukları zamanki sesleri

Yem Bulma Sesi	n	Yüzde	Kümülatif
Vıt Vıt	30	60	13.9
Gak Gubak	6	12	27.8
Vıçco	6	12	50
Gavvuk	8	16	100
Toplam	50	100	

Çizelge 12’de görüldüğü üzere, anket çalışmasına katılan deneklerin %60’ı kınalı kekliklerin yem buldukları zaman ki çıkarmış oldukları sesin Vıt Vıt olduğunu bildirmiştir.

Stokes (1961) yapmış olduğu çalışmada kekliklerin doğada yiyecek buldukları zaman özellikle yeşil yem buldukları anda civcivlerini ya da diğer keklikleri çağırmak için heyecanlı ve hızlı bir şekilde “tw-tu-tu-tu” şeklinde ses çıkardığını bildirmiştir. Bu durum bu araştırma ile biraz olsun benzerlik göstermektedir.

Diğer yandan, Goodwin (1953) anaç kekliklerin yavrularına yem buldukları zaman “coo-OOYr” sesini çıkardığını bildirmiştir.

Çizelge 13. Araştırmaya katılan deneklerin kınalı kekliklerin predatörlerini gördükleri zamanki sesleri

Yem Bulma Sesi	n	Yüzde	Kümülatif
Vıt Vıt	10	20	13.9
Gak Gubak	12	24	27.8
Vıçco	16	32	50
Gavvuk	12	28	100
Toplam	50	100	

Deneklerin büyük çoğunluğu kınalı kekliklerin kendilerini avlayan predatörleri görünce çıkardıkları seslerin sırasıyla Vıçco, Gavvuk, Gak Gubak ve Vıt Vıt olduğunu sonucuna varılmıştır (Çizelge 13).

Kınalı Kekliklerin Ötüşleri ve Anlamları ile İlgili Anket Çalışması Ki-Kare Tabloları

Çizelge 14. Yaş ve yem bulunca çıkarılan sese ait tespitlerin dağılım tablosu.

Yaş/Age	Sesler				Toplam
	VıtVıt	Gakgubak	Vıçco	Gavvuk	
18-27 Yaş	0	1	0	1	2
28-37 Yaş	10	0	0	0	10
38-47 Yaş	6	0	2	2	10
48-57 Yaş	6	3	0	1	10
57 ve Üzeri	4	0	2	1	7
Toplam	26	4	4	5	39

Kınalı keklikler yem buldukları zaman çıkardıkları sesin yaş grupları dikkate alındığında ağırlıklı olarak "VıtVıt" olduğu görülmektedir (Çizelge 14)

Çizelge 15. Cins ve yem buldukları zaman çıkardıkları sese ait dağılım tablosu.

Cins	Sesler				Toplam
	VıtVıt	Gakgubak	Vıçco	Gavvuk	
1 (Erkek)	23	2	4	5	34
2 (Dişi)	2	2	0	0	4
Toplam	25	4	4	5	38

Cinsiyetleri dikkate alındığında Kınalı keklikler yem buldukları zaman çıkardıkları sesin yaş gruplarında olduğu gibi ağırlıklı olarak "VıtVıt" olduğu görülmektedir (Çizelge 15)

Çizelge 16. Yaşadığı yer ve predatörlerini gördükleri zaman çıkardıkları sese ait dağılım tablosu.

Yaş yer	Sesler				Toplam
	VıtVıt	Gakgubak	Vıçco	Gavvuk	
1	4	2	7	0	13
3	0	0	3	0	3
4	0	1	0	1	2
6	0	1	1	0	2
7	1	0	1	4	6
8	1	4	0	1	6
Toplam	6	8	12	6	32

Deneklerin yaşadığı yer dikkate alındığında, kınalı kekliklerin predatörlerini gördükleri zaman çıkardıkları sesin ağırlıklı olarak "Vıçco" olduğu görülmektedir. (çizelge 16)

Çizelge 17. Eğitim ve buldukları zaman çıkardıkları sese ait dağılım tablosu.

Eğitim	Sesler				Toplam
	VıtVıt	Gakgubak	Vıçco	Gavvuk	
2	10	0	3	1	14
3	10	0	0	1	11
4	3	3	1	1	8
5	1	1	0	2	4
Toplam	24	4	4	5	37

Çizelge 17’de keklikler yem buldukları zaman çıkardıkları sesin deneklerin eğitim durumu dikkate alındığında ağırlıklı olarak "VıtVıt" olduğu görülmektedir.

Çizelge 18. Avcılıkla ilgisi ve ilk ötmeye başladığındaki sese ait dağılım tablosu.

Av ilgi	Sesler				Toplam
	VıtVıt	Gakgubak	Vıçco	Gavvuk	
1(Belgeli)	15	13	0	1	29
2 (Belgesiz)	2	2	5	1	10
Toplam	17	15	5	2	39

Çizelge 18’de Kınalı keklikleri ilk ötmeye başladığındaki sesin deneklerin avcılıkla olan ilgisi dikkate alındığında ağırlıklı olarak "VıtVıt" ve " Gakgubak " olduğu görülmektedir.

Çizelge 19. Avcılıkla ilgisi ve predatörlerini gördükleri zaman çıkardıkları sese ait dağılım tablosu.

Av ilgi	Sesler				Toplam
	VıtVıt	Gakgubak	Vıçço	Gavvuk	
1(Belgeli)	5	5	9	1	20
2(Belgesiz)	1	3	1	5	10
Toplam	6	8	10	6	30

Çizelge 19'da kekliklerin predatörlerini gördükleri zaman çıkardıkları sesin deneklerin avcılıkla olan ilgisi dikkate alındığında ağırlıklı olarak "Vıçço" ve "Gakgubak" olduğu görülmektedir.

Çizelge 20. Avcılık belgesi ve ilk ötmeye başladığı sese ait dağılım tablosu.

Av belge	Sesler				Toplam
	VıtVıt	Gakgubak	Vıçço	Gavvuk	
1(Belgeli)	10	12	0	1	23
2(Belgesiz)	7	3	5	1	16
Toplam	17	15	5	2	39

Çizelge 20'de kınalı kekliklerin ilk ötmeye başladığındaki sesin deneklerin avcılıkla ilgili belge sahibi olması dikkate alındığında ağırlıklı olarak "VıtVıt" ve "Gakgubak" olduğu görülmektedir.

Çizelge 21. Avcılık belge ve kur yaparken (eş ararken) çıkardıkları sese ait dağılım tablosu.

Avbelge	Sesler				Toplam
	VıtVıt	Gakgubak	Vıçço	Gavvuk	
1(Belgeli)	9	4	5	2	20
2(Belgesiz)	1	6	2	7	16
Toplam	10	10	7	9	36

Çizelge 21'de kınalı kekliklerin kur yaparken (eş ararken) çıkardıkları sesin deneklerin avcılıkla ilgili belge sahibi olması dikkate alındığında ağırlıklı olarak "VıtVıt" ve "Gakgubak" olduğu görülmektedir.

Çizelge 22. Avcılık belgesi ve kendi aralarında kavga sırasında çıkardıkları sese ait dağılım tablosu.

Av belge	Sesler				Toplam
	VıtVıt	Gakgubak	Vıçço	Gavvuk	
1(Belgeli)	2	1	1	14	18
2(Belgesiz)	2	4	5	4	15
Toplam	4	5	6	18	33

Çizelge 22'de kınalı kekliklerin kendi aralarında kavga sırasında çıkardıkları sesin deneklerin avcılıkla ilgili belge sahibi olması dikkate alındığında ağırlıklı olarak "Gavvuk" olduğu görülmektedir.

Çizelge 23. Avcılık belgesi ve yem buldukları zaman çıkardıkları sese ait dağılım tablosu.

Av belge	Sesler				Toplam
	VitVit	Gakgubak	Vıçco	Gavvuk	
1	17	0	2	1	20
2	7	4	2	4	17
Toplam	24	4	4	5	37

Çizelge 23’de kınalı keklikler yem buldukları zaman çıkardıkları sesin deneklerin avcılıkla ilgili belge sahibi olması dikkate alındığında ağırlıklı olarak " VitVit " olduğu görülmektedir.

Çizelge 24. Keklik besleme ve yem buldukları zaman çıkardıkları sese ait dağılım tablosu.

Keklik bes	Sesler				Toplam
	VitVit	Gakgubak	Vıçco	Gavvuk	
1	10	0	4	2	16
2	14	4	0	3	21
Toplam	24	4	4	5	37

Çizelge 24’de kınalı keklikler yem buldukları zaman çıkardıkları sesin deneklerin keklik besleyip beslemediği dikkate alındığında ağırlıklı olarak " VitVit " olduğu görülmektedir.

Çizelge 25. Davranış ile gözlem ve kendilerine has olan sese ait dağılım tablosu.

Dav göz	Sesler				Toplam
	VitVit	Gakgubak	Vıçco	Gavvuk	
1	0	28	1	0	29
2	0	7	0	0	7
4	0	0	1	0	1
Toplam	0	35	2	0	37

Çizelge 25’de kınalı kekliklerin kendilerine has olan sesin deneklerin keklik davranışlarını gözlemleyip gözlemediği dikkate alındığında ağırlıklı olarak " Gakgubak " olduğu görülmektedir.

Çizelge 26. Davranış ile gözlem ve sese ait dağılım tablosu.

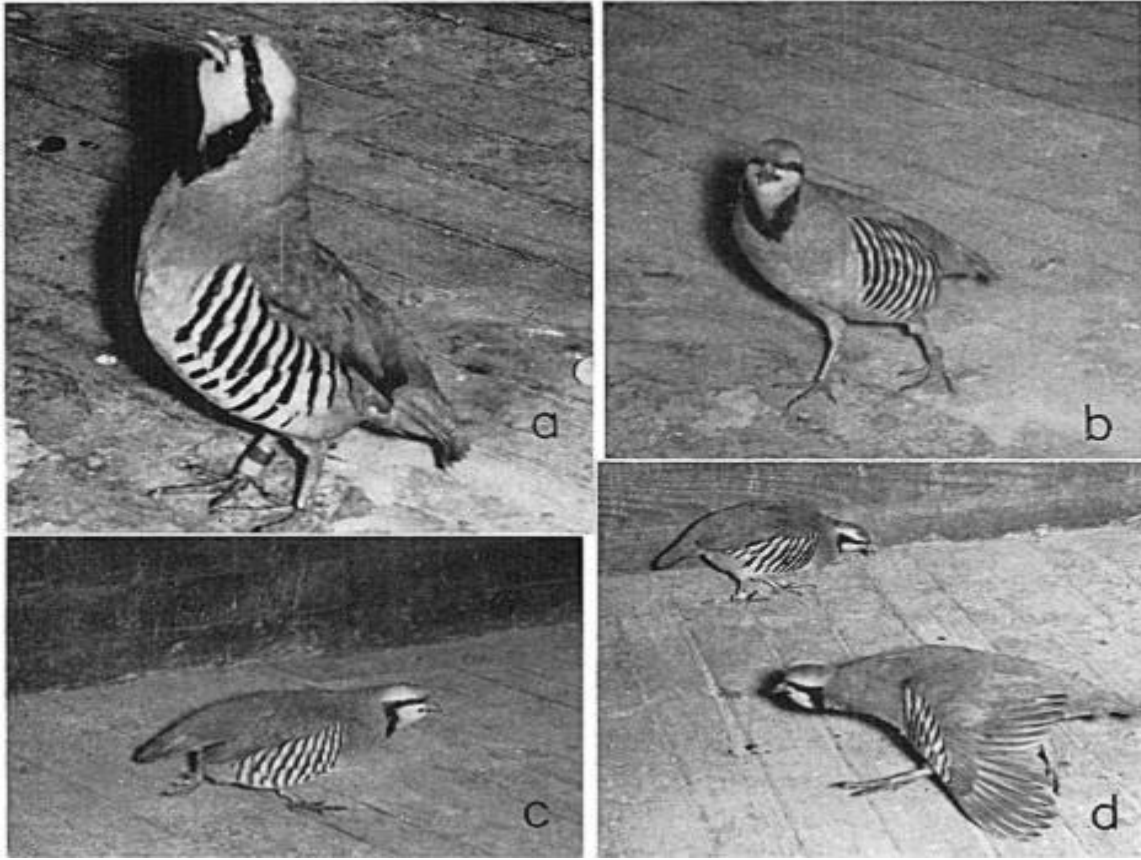
Dav göz	Sesler				Toplam
	VitVit	Gakgubak	Vıçco	Gavvuk	
1	5	3	8	7	23
2	0	4	3	0	7
Toplam	5	7	11	7	30

Çizelge 26’da kınalı keklikler yem buldukları zaman çıkardıkları sesin deneklerin keklik davranışlarını gözlemleyip gözlemediği dikkate alındığında ağırlıklı olarak " Vıçco " olduğu görülmektedir.

Çizelge 27. Amaç ve yaparken (eş ararken) çıkardıkları sese ait dağılım tablosu.

Amaç	Sesler				Toplam
	VıtVıt	Gakgubak	Viçco	Gavvuk	
2	1	0	0	0	1
3	2	7	2	7	18
4	6	2	5	1	14
Toplam	9	9	7	8	33

Çizelge 27’de kınalı keklıkların kur yaparken (eş ararken) çıkardıkları sesin deneklerin keklık besleme amacı dikkate alındığında ağırlıklı olarak " VıtVıt " ve " Gakgubak " olduğu görülmektedir.

Resim 1. Kınalı keklığın davranışları (Stokes., 1961)

Stokes (1961) tarafından yapılan bir çalışmada bildirildiği ve alıntı yapılan fotoğraflardan da gösterildiği üzere, dişiden hoşlanan erkeğin ses çıkarmaya başladığı, dişinin etrafında kur yapmak için kanatlarını açarak dans ettiği ve genellikle “chzk-chak-chak” sesini çıkarmakta olduğu bildirilmiştir.

SONUÇ

Çalışma sonucunda kınalı keklıklarında; genel olarak kullandığı ses, tehlike anındaki sesi, yem bulduğu andaki sesi, neşelendiği andaki sesi, çiftleşme döneminde eş bulmak ve kur yapmak için kullandığı ses, kendi aralarında hem eş tercihi hem de habitatta sınır belirleme ile sürü

liderliği için kavga ettikleri andaki ses, yem buldukları anda diğer arkadaşlarını veya yavrularını çağırmak için kullandığı sesler ve predatörlerini gördükleri anda çıkarmış olduğu sesler olarak tespit edilmiştir.

Çalışmada, kınalı keklikler yem buldukları zaman çıkardıkları sesin yaş grupları, keklığın cinsiyeti, deneklerin eğitim durumu ile avcılık belgesi sahibi olması, kurak avı bilgisinin olması, keklik besleyip beslemediği ve ilk ötmeye başladıkları ses dikkate alındığında ağırlıklı olarak "VıtVıt" ve "Gakgubak" olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan deneklerin yaşadığı yer dikkate alındığında, kınalı kekliklerin predatörlerini gördükleri zaman çıkardıkları sesin ağırlıklı olarak "Vıçço" olduğu görülmüştür.

Çalışmada kınalı kekliklerin predatörlerini gördükleri zaman çıkardıkları sesin deneklerin avcılıkla olan ilgisi dikkate alındığında ağırlıklı olarak "Vıçço" ve "Gakgubak" olduğu tespit edilmiştir.

Kınalı kekliklerin kur yaparken (eş ararken) çıkardıkları sesin deneklerin avcılıkla ilgili belge sahibi olması dikkate alındığında ağırlıklı olarak "VıtVıt" ve "Gakgubak" olduğu yönündedir.

Kınalı kekliklerin kendi aralarında kavga sırasında çıkardıkları sesin deneklerin avcılıkla ilgili belge sahibi olması dikkate alındığında ağırlıklı olarak "Gavvuk" olduğu görülmektedir.

Kınalı kekliklerin yem buldukları zaman çıkardıkları sesin deneklerin tespitleri dikkate alındığında ağırlıklı olarak "VıtVıt" olduğu bulunmuştur.

Kınalı kekliklerin kendilerine has olan sesin deneklerin keklik davranışlarını gözlemleyip gözlemlemediği dikkate alındığında ağırlıklı olarak "Gakgubak" olduğu görülmektedir.

Kınalı keklikler yem buldukları zaman çıkardıkları sesin deneklerin keklik davranışlarını gözlemleyip gözlemlemediği dikkate alındığında ağırlıklı olarak "Vıçço" olduğu tespit edilmiştir.

Kınalı kekliklerin kendilerine has olan sesin deneklerin keklik besleme amacı dikkate alındığında ağırlıklı olarak "Gakgubak" olduğu bulunmuştur.

Kınalı kekliklerin kur yaparken (eş ararken) çıkardıkları sesin deneklerin keklik besleme amacı dikkate alındığında ağırlıklı olarak "VıtVıt" ve "Gakgubak" olduğu yönündedir.

Bu çalışma ile elde edilen veriler Tarım ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüne bağlı üretim istasyonlarında hem üretim hem de doğaya salım aşamasında ışık tutacaktır.

Ayrıca, geleneksel bir avcılık yöntemi olan kurak avcılığı yapan avcılar içinde kaynak olacaktır.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmaya vermiş oldukları destek nedeniyle Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine (Proje no: 2018/3-4YLS) teşekkürlerimizi sunarız.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyan Özeti

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

KAYNAKLAR

Akbaş, A., 2013. Çiftlik hayvanlarında davranış ve refah ilişkisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1 : 42-49.

Anonim, 2014. http://www.sivastr.net/kimkimdir/kimkimdir_kultur_izbirakan_alt.htm. (Alınma Tarihi: 10.10.2014).

Başlar, S., Şahin, N., 1993, Ekolojik Denge ve Yok Olan Değerlerimiz. Çevre Dergisi, 9: 15-20.

Bozkurt, Z., Kılıç, İ., Hacan, ÖG., Leger, FÖ., 2013, İnsan-hayvan etkileşimlerinin hayvan refahına etkisi, Kocatepe Veteriner Dergisi, 6 (1): 41-50.

Brooks, F., Gibbs, B., 1992. Kuşlar. Tubitak Yayınları, 48 sy.

Büyükarıkan, U., 2018. Avcı ölçeği ile Türkiye’de avcı profilinin analizi. Türkiye Ormancılık Dergisi, 19(2): 163-169.

Demirsoy, A., 1992. Yaşamın Temel Kuralları-Omurgalılar (Sürgünler, Kuşlar ve Memeliler). Meteksan A.Ş., 942, Ankara.

Goodwin, D., 1953. Observations On Voice And Behaviour Of The Red-Legged Partridge *Alectoris Rufa*. Ibis, 95(4): 581-614.

Kaya, A., Yüksel, N., Göz, Y., Özkan, C., Altuğ, N., 2006. Bir Kınalı Keklikte (*Alectoris chukar*) Askaridiozis ve Koksidiozis Olgusu. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 17 (1-2): 15-17.

Marler, P., 1955. Studies of fighting in chaffinches. (2) The effect on dominance relations of disguising females as males. The British Journal of Animal Behaviour, 3 (4): 137-146.

Robbins, GES., 1998. Partridges And Francolins, Their Conservation, Breeding And Management, World Pheasant Assoc. Berkshire, UK.

Sağlam, F., 2015. Karaca Oğlan'ın Şiirlerinde Hayvan İsimleri, Zeitschrift Für Die Welt Der Türken/Journal Of World Of Turks 7(2): 315-335.

Serpell, JP., 2004. Factors Affecting Human Attitudes To Animals And Their Welfare, Animal Welfare 13: 145-51.

- Slater, PJB., 1989. The encyclopedia of animal behavior, 2nd ed. New York: Facts on File, pp. 2-10.
- Stokes, AW., 1961. Voice And Social Behavior Of The Chukar Partridge. The Condor, 63(2): 111-127.
- Turan, N., 1990. Türkiye'nin Av Ve Yaban Hayvanları Kuşlar, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- Waiblinger, S., Boivin, X., Pedersen, V., Tosi, MV., Janczak, AM., Visser, EK., Jones, RB., 2006. Assesing The Human-Animal Relatrionship İn Farmed Species: A Critical Review Applied Animal Behaviour Science, 101: 185-242.
- Woodard, A., Vohra, P., Denton, V., 1993. Commercial And Ornamental Game Bird Breeders: Handbook, Hancock Wildlife Research Center, 23.